

РЕЦЕНЗИЯ

от проф. д-р Надя Георгиева Велинова-Соколова,
Стопански факултет, Софийски университет „Св. Климент Охридски“

на дисертационен труд за присъждане на образователната и научна степен „доктор“

в Област на висше образование 3. Социални, стопански и правни науки

Професионално направление 3.8. Икономика

докторска програма *Финанси, застраховане и осигуряване*

Автор: *Диляна Атанасова*

Тема: „Управление на рейтинга на доверие на застрахователен брокер“

Научен ръководител: *доц. д-р Жельо Христозов, ВУЗФ*

1. Общо описание на представените материали

Със заповед № 163 от 13.05.2024 г. на Ректора на Висше училище по застраховане и финанси проф. д.ю.н Борис Велчев съм определена за член на научното жури за осигуряване на процедура за защита на дисертационен труд на тема „Управление на рейтинга на доверие на застрахователен брокер“ за придобиване на образователната и научна степен „доктор“ в Област на висше образование 3. Социални, стопански и правни науки, Професионално направление 3.8. Икономика, докторска програма „Финанси, застраховане и осигуряване“. Автор на дисертационния труд е **Диляна Атанасова** – докторант в самостоятелна форма на обучение към катедра „Финанси и застраховане“ с научен ръководител доц. д-р Жельо Христозов.

Предадените от Диляна Атанасова материали включват документи по представен опис: дисертация, автореферат, резюме на дисертацията на английски език, декларация за оригиналност и достоверност, справка за изпълнението на минималните национални изисквания за придобиване на ОНС „Доктор“ в професионално направление 3.8. Икономика, списък с публикации, резюме на публикациите, автобиография, копие от заповедта за отчисляване на докторанта).

Докторантът е приложил 1 броя студия и 2 бр. научни статии.

Посочените документи са представени надлежно и съгласно изискванията.

2. Кратки биографични данни за докторанта

Докторантът Диляна Атанасова има богат практически опит в областта на застраховането и по конкретно на застрахователен брокер и посредник, като е заемала различни ръководни позиции. Има придобита магистърска степен по икономика, както и по застраховане и социално дело. Взела е участие в международни конференции в областта на застраховането. Членувала е в БАЗБ, ОЗБ и Асоциацията на застрахователите в България.

3. Актуалност на тематиката и целесъобразност на поставените цели и задачи

Темата за доверието в застрахователния бизнес и по-специално при дейността на застрахователния брокер е много актуална и има все по-голямо значение за развитието на този бизнес. Актуалността на темата е продиктувана от придобиващата през последните години все по-голяма роля на застрахователния брокер на пазара на застрахователно посредничество. Актуалността на дисертационния труд се определя и от обстоятелството, за предложената и аргументирана иновативна идея за създаване на допълнителна стойност към застрахователния продукт чрез „магазин за финансови услуги“, както и с въпроса, свързан с оценката на доверието в застрахователния брокер, поради липсата на пазара на подобен модел. Ето защо разработената и предложена система от експертни оценки за определяне рейтинга на доверие в застрахователен брокер, включваща различни модули с критерии, тегла и скала за оценяване, е актуална и иновативна както за науката, така и за практиката.

В дисертационния труд е формулирана точно и ясно поставената изследователска целта. В тази връзка *целта на дисертационния труд* е, посредством разглеждане на ролята на застрахователния брокер, неговата необходимост за застрахователния пазар, законовата регулация на дейността му и достиженията в информационните технологии, да се разработи система от експертни оценки за определяне рейтинга на доверие в застрахователен брокер. Формулирани са 6 задачи, които са изпълнени за да се постигне поставената цел.

4. Познаване на проблема

На база на прегледа на представената дисертация, публикации и останалите приложени документи може да се твърди, че дипломантът показва завидни практически и практико-приложни знания за дейността на застрахователните брокери. Предложения модел за изграждане, функциониране и управление на „магазин“ за финансови услуги, както и разработената система от експертни оценки за определяне рейтинга на доверие състояща се от три

модула и рейтингова скала за оценка на доверието в застрахователния брокер, апробирана с конкретни представители на българската практика са конкретни доказателства за познаване на анализирания проблем в дълбочина.

5. Методика на изследването

Избраната методика на изследване, а именно използването на ретроспективния подход, методите на сравнителен анализ, на дедукцията и индукцията, графичен и статистически метод позволяват да се постигне поставената цел и подпомагат получаването на адекватен отговор на задачите, решавани в дисертационния труд.

6. Характеристика и оценка на дисертационния труд

Дисертационният труд е с общ обем от 351 страници. Той е структуриран в увод (5 страници), основен текст от три глави (296 страници) и заключение (4 страници). Приложенията с общ обем от 36 страници са 29 на брой. Информацията в дисертацията е визуализирана в 12 графики и 11 таблици. Списъкът на използваната литература се състои от 89 източника, от които 11 са на български автори, 30 на чуждестранни автори, 36 интернет източника и 14 нормативни документа.

Като **обект** на дисертационния труд се определя застрахователното посредничество и по-конкретно застрахователния брокер, като важна съставна част от застрахователния пазар. **Предметът** на разработката е управлението на застрахователния брокер, по начин, по който той ще е в състояние да предложи на своите клиенти принадлежаща стойност към застрахователните продукти така, че да спечели и запази доверието им. Формулирани са **целта** и конкретни **задачи**, които трябва да се изпълнят за нейното постигане. Изследователската **теза**, която авторът защитава е че успешното управление на рейтинга на доверие в застрахователния брокер е в основата на неговото бъдещо развитие и оцеляване в условията на острата конкуренция на пазара и навлизането на информационните технологии в сферата на застраховането. Коректно са посочени ограниченията, в рамките на които е извършено изследването.

Структурата на дисертационният труд отговаря на изискванията, както и са спазени добрите изследователски практики. Тя е логическа издържана.

В увода на дисертационния труд се обосновават актуалността и практическата значимост на изследването. Дефинирани са обектът, предметът, целта и задачите. Формулирана е изследователската теза, защитавана в дисертационния труд. Представени се методологията и

ограничителните условия на изследването. В първа глава са посочени същността и значението на брокерската дейност в застраховането, както и спецификите на доверието във взаимоотношенията застрахователен брокер. Акцент във втора глава е поставен на анализа на дейността на застрахователните брокери в Р. България, начините на работа на застрахователния брокер и принципите на класификация. Трета глава по своята същност е насочена към практико-приложната част на разработката и представя авторската разработка на системата от експертни оценки за определяне рейтинга на доверие на застрахователен брокер, нейната практическа апробация на рейтинга на доверие и неговото управление. Тя определя и основният приносен момента на дисертацията, защото такава система е разработена за първи път. В заключението са изведени основните принципни положения на разглеждания проблем и насоки за бъдещо развитие.

След внимателен преглед на дисертационния труд смятам, че заложената цел и поставените задачи са постигнати, а изследователската теза – доказана.

7. Приноси и значимост на разработката за науката и практиката

Представените в автореферата приноси с научен и научно-приложен характер отразяват много точно изследваните проблеми и постигнатите резултати, заложи в дисертационния труд. Напълно съм съгласна с така представените приноси, а именно:

- Обоснована е актуалността на темата, свързана със дейност на застрахователните брокери, съвременни функции които изпълняват, както и предизвикателствата пред които са изправени.
- Разработена е оригинална система за експертна оценка на доверието в застрахователния брокер, използваща количествени критерии за получаване на качествена оценка и съответно е апробирана с реални участници и индикатори на българския пазар.
- Предложена е концепция за изграждане и функциониране на застрахователния брокер като „магазин“ за финансови услуги, като възможност за допринасяне на принадлежна стойност към избраната от ползвателя на застрахователи услуги застраховка.

Темата с оценката на доверието в застрахователния брокер ще продължи да е актуална, дори и в един дигитализиращ се свят. Може да се изтъкне като насоки за бъдеща научноизследователска и практическа работа разширяване и доусъвършенстване на предложени мо-

дел за оценка на доверието в застрахователните брокери, както и по-задълбочено изследване влиянието на дигитализацията на застраховането и застрахователното посредничество и другите негови актуални предизвикателства.

Предложеният за рецензия дисертационен труд е оригинална научна разработка на автора и съдържа оригинални резултати, получени при проведени самостоятелни научни изследвания, които имат практическо значение и приложение. На база на посочените приносите категорично мога да посоча, че разработката има голямо значение за науката и практиката в областта на дейността на застрахователните брокери.

8. Преценка на публикациите по дисертационния труд

По дисертационният труд автора представя 3 /три/ публикации, от които 1 студия и 2 статии. Те са публикувани самостоятелно, на български език, в специализирано научна списание „Пари и култура“, което е с научно рецензиране. И трите публикации са от 2023 г. и представят актуални теми като анализа на работа на застрахователния посредник в страните членки на ЕС; управление рейтинга на доверие, както и представяне на Система от експертни оценки за определяне рейтинга на доверие на застрахователен брокер. Те отразяват постигнатите резултати на дисертацията.

9. Преценка за изпълнение на минималните национални изисквания

Представената справка за изпълнение на минималните национални изисквания за придобиване на образователната и научна степен „доктор“ в професионалното направление 3.8. Икономика показва наличието на 80 т., което напълно отговаря на нормативните изисквания на Закона за развитие на академичния състав в Република България (ЗРАСРБ) и на Правилника за прилагане на ЗРАСРБ.

10. Лично участие на докторанта

Представеният дисертационен труд е лична авторова разработка на Диляна Атанасова. Получените резултати и формулираните приноси показват оригиналността на работата. В подкрепа на това твърдение може да се посочи и факта, че автора има богат практически опит в областта на застрахователното посредническо, което всъщност е и обекта на изследване. Използвана литература е цитирана коректно. **Не са забелязани** индикации за наличие на плагиатство. Предоставена е декларация за оригиналност и достоверност от автора.

11. Автореферат

Авторефератът представя коректно дисертационният труд. Той е с общ обем от 52 стр. и е структуриран по следния начин: обща характеристика на дисертационния труд; основно съдържание на дисертационния труд; насоки за бъдещи изследвания по темата на дисертацията; справка за научните и научно-приложните приноси в дисертационния труд; декларация за оригиналност и достоверност на дисертационния труд; списък на публикациите по темата на дисертационния труд и справка за изпълнение на минималните национални изисквания за придобиване на ОНС „Доктор“. *Авторефератът е изготвен съгласно съответните изисквания на нормативната уредба и отразява основните резултати, постигнати в дисертационния труд.*

12. Критични забележки и препоръки

Критични бележки и препоръки към докторанта нямам.

13. Лични впечатления

Нямам лични впечатления от Диляна Атанасова, но бих посочила, че дисертационния ѝ труд показва наличието на завидни познания на докторанта в изследваната област.

14. Препоръки за бъдещо използване на дисертационните приноси и резултати

Критични бележки към докторанта нямам, но бих препоръчала повече бъдещи разработки, които да бъдат публикувани в бази данни като Web of Science, Scopus и др. индексирани издания, както и по-активно участие в научно-изследователски проекти, международни конференции и семинари, където да популяризира резултатите от своите изследвания.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Дисертационният труд *съдържа научни, научно-приложни и приложни резултати, които представляват оригинален принос в науката* и отговарят на всички изисквания на Закона за развитие на академичния състав в Република България (ЗРАСРБ) и Правилника за прилагане на ЗРАСРБ. Представените материали и дисертационни резултати **напълно**

съответстват на специфичните изисквания на Правилника за приемане и обучение на докторанти във Висшето училище по застраховане и финанси.

Дисертационният труд показва, че докторантът Диляна Атанасова **притежава** задълбочени теоретични знания и професионални умения по Професионално направление 3. 8. Икономика, като **демонстрира** качества и умения за самостоятелно провеждане на научни изследвания.

Поради гореизложеното, убедено давам своята **положителна оценка** за проведеното изследване, представено от рецензираните по-горе дисертационен труд, автореферат, постигнати резултати и приноси, и **предлагам на почитаемото научно жури да присъди образователната и научна степен ‘доктор’** на Диляна Атанасова в Област на висше образование 3. Социални, стопански и правни науки; Професионално направление 3. 8. Икономика; докторска програма „Финанси, застраховане и осигуряване“

16.08.2024 г.

Рецензент:

проф. д-р Надя Велинова-Соколова